

ביקורת 1

סוכנים חשאיים מאוד

אין להם זהות ברורה, וגם מעשיהם נשארים בנדר סוד, אבל שתקנים גדולים הם לא. פיותיהם שופעים קלישאות סנטימנטליות

ציור: דב סיסאוי

דרומית לאנטארקטיקה, ראובן מירון. כתר, 101 עמ'

"קו הרוחב הדרומי 89°. מאה קילומטרים מנקודת הקוטב. המסלול הכרחי, והוא מוביל אותנו בנתיב הבלתי נמנע דרומה, ורומה, דרומה. הנה אנחנו כבר ב-90°. הקו הזה הינו הקצר ביותר בעולם. הוא מורכב מנקודה אחת בלבד - אנחנו."

לקו הרוחב הדרומי מגיעים בעמוד 98 של הנובלה החדשה של ראובן מירון. עד אז מצפה לקוראים נסיעה ארוכה, מעייפת, בעולם הגדול: נוסעים לפריז, לז'נבה, לקייפטאון, לבואנוס-איירס, למור מבאסה, לשדה תעופה מנומנם ומיוזע, איישם ברפובליקה אפריקנית צעירה הטובלת מהפסקת חשמל, לפטגוניה. בדרך עובי רים על פני מקומות שאין להם שמות, מפני שהמחבר רצה לתאר רק את עציהם, בתייהם או השמש השוקעת בהם. במטוסים, ברכבות, באניות ובמוניות נגדרים הקוראים אחרי חבורה משונה של שפיונים בשירותו של ארגון חסר שם, הפועל, ככל הנראה, כשירותה של מדינה חסרת זהות, ועוסק במעשים שהשתיקה כל-כך יפה להם, עד כי לעולם לא יגלו לנו מה הם. בחבורה הזאת מצויים אנשים המזוהים עם לעתים כשמותיהם, ולעתים באזכור קריפטי, מינימלי, של ארצות המוצא: הצרפתייה, האיטלקי, הבלגי, האנגלייה שנעלמה בקמרון, הצ'יליאני.

מה שראובן מירון ביקש, ככל הנראה, לעשות, הוא ליצור תנופה עלילתית באמצעות סיפור ריגול שלדי מאוד, כזה שבו נדרשים הקוראים להשלמת פרטים מתוך עולם הקריאה שלהם, מתוך היכרות עם מכניזמים סיפוריים שבהם יש מרגלים, משימה, אויב ודרכי פעולה ידועות. אין כאן "סיפור", במונח של שרשרת התרחשויות המקושרות בקשרים סיבתיים, שיש לו התחלה וסוף ברור. מירון מצ' ליה ליצור אווירה ריאליסטית, מרובת פריטים, ברגעי ההמתנה, בשדות תעופה זרים ובבתי-מלון מנוכרים. מעבר לכך יש רק טכניקה נראטיבית עירומה, האמורה להסיע את הדמויות לאורך הטקסט.

נתחיל באיטלקי ידוע ששמו רון דילר, ויש לו, במקום מן המקור מות, אשה שהיא אולי גם המפעילה שלו, והוא מאוהב באשה אחרת ושמה נורה, והם נפרדו, וגם היא שפיונית, והוא, האיטלקי, בזהות שאולה, מצויד במכשיר הקלטה קטן ובקלטות זעירות, תוך כדי המ' תנה לאנשים ולמעשים לא ידועים בשום אופן, מדבר אליה לתוך

הקלטת, למשל כך: "נכון שאמרת רק שלום, אבל ידעתי שאני משקר ולא נטראה עוד לעולם. מה שהרגשתי היה צורך דחוף וחזק לראות אנשים. הייתי מוכרח להיות בטוח שקיימים בעולם עוד בני אדם מלבדנו. פתאום הבנתי שעד עכשיו התנהלו חיינו בתוך בועה שקופה." מככה את הטייפ, מחכה למישהו שלא יגיע, ונוסע מן המ' קום חסר השם למקום שיש לו שם: פריז. שם מחכה לו האוהבה בזהות אחרת, להלן: הצרפתייה. גם היא שפיונית, שייכת לצוות שבו חבר גם הבלגי, זה שמצליח להתחמק מן השלטונות בכל גבול ובכל נמל תעופה בעולם.

הדמויות משורטטות בקווים מעטים וגסים, באפיון המזכיר בעמ' קותו את דמות הפאקימאן של משחק המחשב, זה שיוזע רק לנוע ממקום למקום במהירות. הבעיה היא, שהפאקימאן של מירון, האיטלקי, רון דילר, הוא גם חולה אהבה, ולוקה בסנטימנטליות מעיקה וכדחף לאי-בריכוש ליצר הגיגים פילוסופיים אדולסנטיים ותובנות משמשות אודות זהותו של האדם, עצמיותו, מהות האהבה וכיוצא באלה עניינים, שהאיפוק יפה להם. הוא לא לבד במסע להסרת מסכות התפקיד ובצילילה אל תוך הזהות, שלעולם לא נרע מדוע נתגלתה דווקא מתחת למעטה הקרח של הקוטב הדרומי. הצרפתייה, הלוא היא נורו: האהובה, כותבת שם איגרת "לעצמנו": "אני נופלת לתוך תהום עמוקה ושחורה... אני מנסה לדאות, להרוויח זמן. יש בי כוחות עילוי גדולים, אבל כוח המשיכה חזק ממני. כוח המשיכה אינו בהכרח זה של כדור הארץ... אנחנו נוכיה זאת כשנצא מתחום ההשפעה שלו. התכנית היא לרדת לאנטאר' קטיקה ולהמשיך דרומה משם. כן, לרדת דרומה מן הקוטב הדרומי. כך יישארו איתנו אך ורק כוחות המשיכה האמיתיים, הטהורים, אלה שנובעים מתוך הפנימיות האפלה והעזה שלנו."

מתוך הניסיון הזה יגיע, בוודאות בלתי נמנעת, רגע אחד, ברור וסופי, של מוות, או התאבדות משותפת, או שמה זהו רק מוות מטפורי: "הרגשנו שדמנו קופא מרגע לרגע, וידענו שבקרוב מאוד תאטוף אותנו ברחמים יריעת הקרח העוטפת את אנטארקטיקה," הו' גים האהובים שמצאו - מה? כנראה מצאו סוד, ואין לגלותו לקוראים המיוזעים והתמהים. התחושה הברורה היחידה שהיתה לי בתום הקריאה, היא כי מדובר בהמצאה מצערת, ולא בגלל שלי דיותם של הסוכנים חסרי הזהות המוגדרת, אלא דווקא בגלל הניס' יון לשים בפיותיהם כמות עצומה של קלישאות סנטימנטליות.

קוראת
אריאנה מלמד
ספרים

ציטוט

קרפה / אייל מגד

אמה בטוח

אמה בטוח שהוא שחה? - בודאי, הראש היה כלו במים. הכלב השני, הקטן, הפסס אם ללכת בעקבותיו ונקנס רק עם הרגלים. זרקתי לו מקלות למרחוק ואחרי שהתנער והתייבש כעשב, הוא נצב לצדי והבטנו יחד באגם החלק. לטפתי את חרטומו הפונה לשמש בפרקי אצבעותי וכלשתי אחר נצינים בנוף הקרחוני, ואמנם גליתי זנים שזוהי עת הבלבוב שלהם. אלא שהאתנחתא, אני חוזר ואומר, היתה ועודנה מגבלת: לחנכה, פסח והחפש הגדול. ביניהם אני מתכופף ונותן לימים לעבר, סומך על אחרים שיפקחו עינים כמו פריסקופ בצוללת. מסכים מרפק אל מרפק, יש להם כל הפנאי בעולם להאזין, לצפות, להעצם כשמתחשק, להתעטף ביציאה, למלמל ולהמתיק. ואלו אני, כמה שלא אטרח להסתיר, כן יבלט יותר איך אני נשך עם המיניקת מתנות לחנות בערב היורד: מעפיל עד לגשר, מחליף יד בשער מכבי האש, וחוזר לפרוזדור הריק מאנשים. מר מגלה אותנו, חוכך בדעתו וסב לאחור. זה לא משנה: על אף הרעב הייתי מסרב. עוד סקירה מסכיב והקלה; כמו שנהגנו להתבטא, 'אין את מי'. היחידה שבאה בחשבון בדיוק מתכוננת לבחינה, ואם תשאלו אותי אין לה מה להתכונן, כי רגליה מתחת לחצאית מלאות רשימות. היות שלא מגיע כבוד למי שמעתיק, אני פטור גם ממנה. רושם נוכחות ופורש.

אנמקריג, אירלנד
1988-9

"קרפה" הוא שמו של כלב, ושמו של שיר עלילתי ארוך בהמשכים, הנקרא גם כסיפור ששורותיו קצוצות, על מסע של גבר אחד, הרחק מביתו והרחק מאשתו, קרוב אצל זכרונות ילדיו וילדותו, בנוף עגמומי, אפור וגשום בקצווי אירלנד. זהו ספרו העשירי של אייל מגד, והוא ראה אור בשבוע שעבר בהוצאת "זמורה ביתן".